

KD*i*

ĀTRĀK PAR SKAŅU

TŪKSTOŠ ZIEDU

Krāsas zied, un gars lido turp,
kur vēlas. Dieva dārza puķītes
Ivetas Vecenānes gobelēnos
6. lpp.

DIVAS STĪGAS

Prīma, kurai patīk būt mājās.
Bulgāru soprāns Krasimira
Stojanova pirmo reizi dziedās
Latvijā **12. lpp.**

Dirigēšana ir izmirstoša mākslas forma. Saruna ar maestro Pāvo Jervi
Pērnavas Mūzikas festivālā **16. lpp.**

■ Pērnāvā diriģentam Pāvo Jervī ir svarīgi saglabāt festivāla draudzīgo gaisotni. Viņš nepārvērs festivālu par mārketinga aktivitāšu buldozeru un cenšas izvairīties no pasākuma komercializācijas

SEZONAS VIRSOTNE

«Pērnāvā es diriģēju labāk nekā jebkur citur, jo zinu, ka šeit mani klausās jaunie diriģenti, kuri apmeklē meistarklases,» saka **īgaunju maestro Pāvo Jervī**, kurš jau vienpadsmito reizi sarīkojis Pērnavas Mūzikas festivālu Teksts Jēgoris Jerohomovičs Foto Kaupo Kikass

Festivāla laikā guļu divas stundas diennaktī, taču jau vienpadsmito vasaru šī ir mana sezonas virsotne un kulminācija, saka diriģents Pāvo Jervī. Viņš ir Pērnavas Mūzikas festivāla mākslinieciskais vadītājs un festivāla rezidējošā ansambļa – Igaunijas Festivāla orķestra – dibinātājs. Šajā kolektīvā spēlē Pāvo Jervī rūpīgi atlasīti mūziķi no dažādiem Eiropas orķestriem (viņu vidū jau ilgu gadu ir vijolniece Eva Bindere) un labākie īgaunju instrumentālisti. «Ar vecumu mani nostiprinās pārliecība, ka vēlos muzicēt ar cilvēkiem, kurus es pazīstu, cieniu un mīlu,» uzsver diriģents. Igaunijas Festivāla orķestri Pāvo Jervī ir sapulcējis māksliniekus, kuri patiešām vēlas spēlēt kopā un vienmēr atdod no sevis nevis simt, bet

simt piecdesmit procentu, – tas ir dzirdams orķestra koncertos un ierakstos. Šos mūziķus Pāvo Jervī dēvē par savu otro ģimeni.

VIESI IGAUNIJAS RIVJĒRĀ

Pērnāvā Pāvo Jervī ir svarīgi saglabāt festivāla draudzīgo gaisotni. Pieredzes bagāti mūziķi šeit nodod zināšanas jaunajai paaudzei – visi pavadā laiku kopā, un neviens nedzīvojas ar savu statusu. «Es to daru īgaunju mūzikas, īgaunju mūziķu un Igaunijas dēļ,» savu uzdevumu formulē Pāvo Jervī, kurš festivālā iegulda spēku, enerģiju, laiku un entuziasmu. Algu šeit viņš nesāņem. «Citādi mēs nevarētu atļauties uzaicināt tādus solistus kā pianists Larss Fogts, vijolnieks Džošuā Bells un flautists Emanuels Pajji, kuri šovasar uzstājas Pērnāvā,» ar smaidu skaidro diriģents. Protams, viņš vēlas, lai Pērnavas

festivāls izraisītu rezonansi Eiropā, un tas arī notiek, jo Pāvo Jervī reputācija un snieguma kvalitāte nodrošina notikumam atspoguļojumu starptautiskos plašsaziņas līdzekļos un ārzemju klausītāju klātbūtni koncertos Igaunijas rivjērā. Taču Pāvo Jervī nepārvērs festivālu par mārketinga aktivitāšu buldozeru un cenšas izvairīties no pārspīlētas pasākuma komercializācijas – galvenokārt tādēļ, lai pasargātu jau aprakstīto atmosfēru. «Ticu, ka Pērnava var kļūt par kultūras tūrisma meku. Tas nav tāds tūrisms, kāds ir iespējams jebkur citur. Šoreiz festivālu apmeklē mūzikas mīļotāju grupa no Šveices, un viena no viesnām man teica: «Nolēmu nebraukt ne uz Zālcburgas, ne Lucernas festivālu, bet izvēlējos Pērnavu.» Bija patīkami to dzirdēt,» stāsta maestro.

Pašlaik Pāvo Jervī ir Čīrihes orķestra *Tonhalle* un Japānas raidsabiedrības NHK simfoniskā orķestra (Tokija) galvenais diriģents, kā arī Brēmenes Vācu kamerfilharmonijas mākslinieciskais vadītājs.

UN IENĀK ARVO PERTS

Šogad Pērnavas Mūzikas festivāls notika no 11. līdz 18. jūlijam. Atklāšanas koncertā Pāvo Jervī vadībā kamerorķestris *Sinfonietta Rīga* atskaņoja Ludviga van Bēthovena Astoto simfoniju, kā arī īgaunju mūsdienīgu klasiķu Arvo Perta un Erki Svena Tira opusus. Šis ir vēl viens Pērnavas festivāla uzdevums – iepazīstināt klausītājus ar Igaunijas mūzikas mantojumu un jaunradībiem. Šogad programmā bija iekļauta Eduarda Tubina, Artura Lembas, Lepo Sumeras, Tenu Kervitsa, Ilo Krigula, kā arī Igaunijas akadēmiskās mūzikas pirmās lēdijas Esteres Megi (maijā viņa aizgāja mūžībā 99 gadu vecumā) kompozīcijas.

Pērnāvā Pāvo Jervī diriģēja trīs Igaunijas Festivāla orķestra koncertus, kuros mirdzēja solisti zvaigznes – vācu pianists Larss Fogts (Volfanga Amadeja Mocarta Divdesmit ceturtais klavierkoncerts), amerikāņu vijolnieks Džošuā Bells (Antonīna Dvoržāka Vijolkoncerts) un franču flautists Emanuels Pajji (Mocarta Koncerts flautai sol mažorā un Fransisa Pulenka Flautas sonāte aranžējumā orķestrim). Kopā ar savu brāli diriģentu Kristjānu Jervī un pedagoģu Leonīdu Grīnu Pāvo Jervī vadīja diriģēšanas meistarklases, kurās piedalījās piecpadsmit jauno mūziķu no dažādām pasaules malām. Viņu vidū bija čelliste Margarita Balanas, kura līdzās instrumentālistes karjerai ir nolēmusi pievērsties arī diriģēšanai, un jauniešu kora *Kamēr...* mākslinieciskais vadītājs un galvenais diriģents Aivis GreTERS, kurš jau ir sadarbojies ar orķestri *Sinfonietta Rīga*. Latvijas Nacionālo simfonisko orķestri un Liepājas simfonisko orķestri un turpmāk arvien vairāk plāno apgūt simfonisko repertuāru.

«Man tik daudz ko gribas pateikt mūziķiem. Kad spēlēju čellu, jūtu, ka varu daudz ko izpaust, bet ar orķestri ir daudz vairāk iespēju un krāsu. Nezinu, kāpēc mums Latvijā vēl nav diriģentu sieviešu pie simfoniskā orķestra pults. Ceru, ka tagad būs.

Kādam ir jāsāk,» saka Margarita Balanas. «Kad esmu orķestra priekšā, mani pārņem fantastiskas emocijas. Es pieteikšos tiešsaistes meistarklasēs ar Pāvo un Kristjānu Jervī tēvu Nēmi Jervī. Mums arī šeit Pērnāvā bija tiešsaistes seminārs ar Nēmi Jervī (diriģēšanas lielmeistars dzīvo ASV un pandēmijas laikā atturas no ceļošanas – *J. J.*),» stāsta Margarita. Savukārt Aivja Gretera tuvākie «simfoniskie» plāni vairāk saistās nevis ar koncertdarību, bet dalību diriģentu konkursos. «Esmu izturējies atlasī un piedalīšos konkursā *Deutscher Dirigentenpreis*, kas oktobrī notiks Kēlnē. Pēc tam plānoju startēt Jormas Panulas konkursā Somijas pilsētā Vāsā. 2009. gadā šajā konkursā mans pedagogs Mārtiņš Ozoliņš ieguva 2. vietu. Es noteikti prasišu viņam kādu padomu,» saka Aivis.

TAGAD MUMS VIENMĒR IR PLĀNS B UN PLĀNS C

Īpaši spilgti Margarita un Aivis atceras festivāla jauno mūziķu koncertu, kurš 10. jūlijā notika Arvo Perta centrā Laulasmā netālu no Tallinas un kurā meistarklāšu dalībnieki interpretēja Perta opusus. Margarita Balanas diriģēja *Silouani's Song*, Aivis GreTERS – *Trisagion*. «Mēs nezinājām, vai pats Arvo Perts būs klāt,» atceras Aivis. «Mēs bijām aizskatuvē un gatavojāmies priekšnesumam. Pēkšņi atvērs durvis – tur ir balta gaisma, un ienāk Arvo Perts,» turpina Margarita. «Tas ir bez pārspīļuma. Tieši tā arī bija. Mēs viens pēc otra diriģējām. Pēc tam Arvo Perts un viņa sieva Nora pienāca pie mums un paspieda roku. Komponists mums atstāja autogrāfu uz partitūras,» piemin Aivis.

Festivāla apmeklētājiem Pērnavas koncertzālē un citās tā norises vietās nebija jāvalkā sejas maska, pie ieejas netika prasīts ne vakcinācijas sertifikāts, ne Covid-19 testa rezultāts. Jāatgādina, ka Pērnavas Mūzikas festivāls bija viens no retajiem publiskajiem kultūras pasākumiem Eiropā un pasaulē – līdzās Ravennas un Zālcburgas festivālam –, kas notika arī 2020. gada vasarā.

Laikā starp Igaunijas Festivāla orķestra mēģinājumu un tikšanās ar jaunajiem diriģentiem Pāvo Jervī Pērnāvā sniedza interviju KDī.

Kā, jūsuprāt, mainīsies klasiskās mūzikas un koncertu industrija ielgušās pandēmijas ietekmē?

Ir grūti paredzēt, kas mainīsies un kas ne. Mēs redzam, ka tiešsaistes koncerti jau ir kļuvuši par realitāti. Agrāk tos bija visai sarežģīti nodrošināt, bija vajadzīga papildu piepūle un ieguldījumi, tas šķita pārāk dārgs un diezgan nereāls projekts. Pašlaik šādus koncertus piedāvā gandrīz visi orķestri, koncertzāles un festivāli, un tas turpināsies. Nu jau esam pieraduši, ka koncertprogrammas ir kļuvušas īsākas, kompaktākas – tā ir vēl viena jauna nianse. Man liekas, ka mēs joprojām domājam, ka šī situācija tomēr pāries. Mēs līdz galam neticam, ka jaunā realitāte arī nākotnē būs tāda, kāda tā ir pandēmijas apstākļos. Taču jūtu, ka visas ieceres, kurām ir potenciāls tikt veiksmīgi īstenotām tiešsaistē, pierādīs savu dzīvotspēju.

Neviens neapstrīd faktu, ka labākais veids, kā izbaudīt mūziku, ir būt klāt koncertzālē, taču, ja dažādu iemeslu dēļ tas nav iespējams, koncertpieredzi var gūt arī interneta tiešraidē. Es daudz skatījos šādu koncertus, un, ja tiek nodrošināta pienācīga tehniskā kvalitāte, tie sniedz gandarījumu un mūzika ir uztverama. Es pats sniežu šādus koncertus kopā ar Amsterdamas Karalisko orķestri *Concertgebouw* un Čīrihes orķestri *Tonhalle*. Interesants piedāvājums bija gan Elbas filharmonijai Hamburgā, gan Mīnhenes filharmonijas orķestrim. Esmu pārliecināts, ka arī Pērnavas festivāla koncertus daudz vairāk cilvēku skatās tiešsaistē, nevis klātienē Pērnavas koncertzālē.

Pērnavas festivāla koncerti internetā ir pieejami bez maksas. Vai šo pakalpojumu var monetizēt?

► Kaut kā vajadzētu to izdarīt, jo augstvērtīga pārraides nodrošināšana tomēr maksā dārgi. Arī koncerta apmeklējums taču nav bez maksas. Ir jāatrod līdzsvars. Iespējams, jāpiedāvā digitāls abonements, kā to dara Berlīnes filharmonijas orķestris.

Varbūt modelis būs šāds: klātienē koncerts kļūs par dārgu un ekskluzīvu baudu, savukārt tiešsaistē to varēs klausīties bez maksas?

Šaubos, vai tas ir labs variants. Šādā gadījumā publikas koncertzālē kļūs arvien mazāk.

Kā pandēmijas laikā ir mainījusies jūsu profesionālā dzīve? Vai diriģenti turpmāk ceļos retāk un viņiem vairs nebūs tāds dzīves stils kā līdz šim, kad viņi ierodas kādā pilsētā dienu pirms koncerta?

Diriģents nekad neierodas dienu pirms koncerta, bet solists gan tā var. Diriģents sāk strādāt ar orķestri nedēļu pirms uzstāšanās. Pieļauju, ka daudzi diriģenti paši vairs nevēlas ceļot tik aktīvi kā līdz šim, bet tas jau ir cits jautājums. Ja es gribu diriģēt kādu orķestri, skaidrs, ka tas pie manis neieradīsies un man būs jādodas uz pilsētu, kurā darbojas šis kolektīvs. Tas ir subjektīvs viedoklis, taču es labprāt vairs nedotos pārāk tālā ceļojumā, lai diriģētu kādu orķestri. Es pieturētos tikai pie īpaši nozīmīgiem, izmeklētiem notikumiem. Man negribas tērēt laiku, sēžot lidostās.

Manuprāt, pandēmija drīzāk ietekmēs nevis diriģentu un solistu pārvietošanos pa pasauli, bet gan orķestru koncertturneju norisi. Turneju organizēšana kļūst problemātiskāka. Finansiālā situācija ir pasliktinājusies un pamatīgi apgrūtina ārzemju turneju rīkošanu. Loģistika Covid-19 krīzes laikā un visi jautājumi, kas ir saistīti ar testu nepieciešamību un vakcināciju, iedragā orķestru turneju biznesu, un šīs sekas izjūtīsim vēl ilgi.

Man pašam darbā nekas būtiski nav mainījies, bet pagaidām vēl nav skaidrības, vai rudenī būs iespējams atskaņot lielās formas simfoniskos darbus. Repertuāru nākas operatīvi pielāgot epidemioloģiskajām prasībām. Citādi man viss ir tāpat, kā ir bijis līdz šim. Pēdējos gadus cenšos sniegt mazāk koncertu viesdiriģenta statusā un koncentrēties darbam ar saviem pastāvīgiem kolektīviem, bet ir grūti atteikties, ja aicina *Berlīnes filharmoniku* vai kāds cits izcils orķestris.

Tagad ir paredzēts, ka 15. un 16. septembrī, kad Cīrihē pēc rekonstrukcijas tiks atklāta koncertzāle *Tonhalle*, kopā ar orķestri *Tonhalle* atskaņosim Gustava Mālera Trešo simfoniju.

Vai simfoniskais orķestris ir pietiekami elastīgs organisms, kas var pielāgoties apstākļiem, kuri nepārtraukti mainās?

Mums ir jābūt spējīgiem operatīvi reaģēt. Tagad mums vienmēr ir plāns B un plāns C. Ir jāparedz vairāki scenāriji. Ja nebūs iespējams viens, mēs centisimies izdarīt kaut ko citu. Ja nevarēs notikt turneja, mums ir jāzina, kur un kādas programmas varēsīm spēlēt. Faktiski katrai ielānotajai programmai uzreiz tiek sagatavots arī alternatīvs risinājums.

Šā gada maija beigās pēc ierašanās Japānā, lai diriģētu raidsabiedrības NHK simfonisko orķestri, jūs pavadījāt divas nedēļas karantinā Tokijas viesnīcā un – par prieku saviem cienītājiem – rūpīgi dokumentējāt šo procesu feisbukā un Instagramā. Mēs redzējām, kādus suši pasūtījāt uz savu numuru, no kura nedrīkstējāt iet ārā. Kā vēl pavadījāt karantīnas laiku Tokijā? Kas palika aiz kadra?

Man patika šis laiks, jo tā bija iespēja pabūt ar sevi. Nebija sajūtas, ka šajā periodā esmu par kaut ko atbildīgs un man kaut kas būtu jādara. Biju nostādīts fakta priekšā – man vienatnē ir jāpavada četrpadsmit dienu. Šī situācija bija ārpus manas kontroles. Man patika, ka divas nedē-

ļas nekur nebija jāiet. Es klausījos mūziku, lasīju, vingrinājos, mācījos. Vēlu cēlos augšā. Dariju to, ko parasti nevaru atļauties. Atstāt numuru bija aizliegts, bet man bija balkons. Es mitinājos labā Tokijas viesnīcā *The Okura*. Domāju par nākamajām sezonām, pētīju partitūras, kurām sen biju vēlējies pievērsties, bet līdz tam vienmēr bija pietrūcis laika. Iedzīlējās Dmitrija Sostakoviča Ceturtajā simfonijā, Bēlas Bartoka *Brīnišķīgajā mandarīnā*.

Priecājos, ka varēju daudz ko paklausīties. Pārsvārā klausos mūziku, kuru pats nedirīģēju un tik labi nemaz nepārzinu. Es, piemēram, neklausos Antonīna Dvoržāka Devīto simfoniju, lai gan tā man ļoti patik. Ir sakrājis milzum daudz mūzikas, kura mani interesē, bet nebija iespējas to izbaudīt. Tokijā klausījos Paulu Hindemitu, Toru Takemicu, daudz Sergeja Prokofjeva simfoniskās mūzikas. Atklāju sev fascinējošas īgauņu mūzikas literatūras lappuses – mūsu romantisko mūziku, kura gandrīz nekad netiek atskaņota koncertos. Starp citu, šoreiz Pērnavas festivālā skanēja Artura Lembas Klavierkoncerts, kuru var dzirdēt ļoti reti. Būdam Tokijā, domāju par nākamo Pērnavas festivāla sezonu – ko vēl aizraujošu mēs varētu izdarīt, kuras vietas uzaicināt. Smadzenes sāk darboties citādi, kad nav pastāvīgas sajūtas, ka vienmēr pietrūkst laika un kaut kur steidzies.

Vienlaikus ar jums tajā pašā viesnīcā karantinā bija ieslodzīts arī pianists un diriģents Daniels Barenboims, ar kuru jums bija videozvani. Par ko jūs sarunājāties? Kādā noskaņojumā bija legendārais maestro?

Jā, Daniels Barenboims bija tikko ieradies Tokijā. Japānā viņš spēlēja Ludviga van Bēthovena klavierosonātes. Mēs runājām par dzīvi, mūziku, koncertiem un visu pārējo. Ja cilvēkiem ir laiks, sarunāties ir ērti. Barenboims ir ģenijs – viņš vienmēr atrod iespēju īstenot savus projektus un dara to, kas viņam pašam ir interesants.

Kā plānojat attīstīt Pērnavas festivālu? Kādas ir perspektīvas?

Šis jau ir mūsu vienpadsmitais festivāls. Virziens ir pareizs – šeit ir brīnišķīgs Igaunijas Festivāla orķestris, meistarklasēs studē jaunie diriģenti, koncertos skan ne tikai simfoniskā, bet arī kameramūzika. Sākotnēji uz kameramūzikas vakariem bija grūti sapulcināt publiku, bet tagad ir pilna zāle un klausītāji apvelta māksliniekus ar stāvovācijām. Mums iet labi. Protams, vienmēr aizdomājos, ko var izdarīt vēl labāk. Kāda ir festivāla misija? Nav šaubu, ka sniegt koncertus ir svarīgi, taču es labprāt Pērnavā vēl ciešāk pievērstos pedagogijai un jauno diriģentu izglītošanai un pats mazāk diriģētu. Tāpat sezonas laikā es diriģēju ļoti aktīvi. Man patik pedagogiskā darba process un kontakts ar jauniešiem mūziķiem. Tagad skaidrāk nekā vēl pirms dažiem gadiem redzu, kā varu viņiem palīdzēt. Pieredzei ir liela loma, un man šī pieredze ir uzkrāta. Pērnavā es diriģēju labāk nekā jebkur citur, jo zinu, ka šeit mani klausās jaunie diriģenti, kuri apmeklē meistarklases.

Nevēlos, lai Pērnavas festivāls kļūtu lielāks, taču būtu labi, ja festivāla vidū būtu brīvdiena gan orķestrim, gan visiem pārējiem. Būtu labi, ja mākslinieki varētu izbaudīt Pērnavas atmosfēru. Taču tas viss ir saistīts ar finansiālajām iespējām, un pašlaik situācija ar finansējumu kultūras jomā ir sarežģīta. Politiski bieži izmanto krīzes laiku, lai samazinātu kultūras budžetu un pārvirzītu līdzekļus citur. Es gan uzskatu, ka ar to ir jābūt uzmanīgiem. Ja kaut kas tiek nogriezts ar samazināts, pēc tam ir neiedomājami grūti panākt atgriešanos iepriekšējā līmenī. Tad jau ir cauri. Mums ir jābūt diplomātiskiem un gudriem – jūms ir jārikojas tā, lai būtu skaidrs, ka kultūras cilvēkiem tomēr ir

►Diriģents Pāvo Jervi aicina piedalīties Pērnavas festivālā savus draugus. Attēlā – kopā ar vācu pianistu Larsu Fogtu

►Diriģents Pāvo Jervi un amerikāņu vijolnieks Džoša Bells Igaunijas Festivāla orķestra mēģinājumā Pērnavā

JAUNIE BIEŽI VIEN VISPĀR NEUZTVER DIRIĢĒŠANU KĀ MĀKSLU

balss sabiedrībā. Mums ir jāpierāda politiski, ka samazināt kultūras finansējumu nedrīkst.

Kurus viesmāksliniekus turpmākajos gados jūs vēlētos uzaicināt uz Pērnavu?

Es vēlētos šeit dzirdēt Danielu Barenboimu, un viņš sola atbraukt. Esmu gandarīts, ka šovasar festivālā uzstājas pia-

nists Larss Fogts, vijolnieks Džoša Bells un flautists Emanuels Pajji. Tie ir lieli mākslinieki, kurus Igaunijā nevar dzirdēt bieži. Daudzi jaunie mūziķi vakar šeit fotografejas ar Džošu Bellu, kuru klausījušies visu mūžu un tagad beidzot satikuši klātienē. Varbūt kaut kas tāds notiek reizi dzīvē. Tāpēc esmu priecīgs par visu, ko šeit darām. Te nav runa tikai par slavenībām, es labprāt aicinātu arī mazāk populārus mūziķus, bet tāds, kuram ir liels attīstības potenciāls. Nav tā, ka gribam uzņemt tikai zvaigznes.

Mūziķi šeit atbrauc, jo esam draugi, un es labi zinu – kad viņi būs nospēlējuši koncertu Pērnavā un būs sajutīši klausītāju reakciju, kad viņi savām acīm būs ieraudzījuši, cik draudzīgi mēs šeit dzīvojam un komunicējam, viņi uzreiz iemīlēsies festivālā un uzaicināt viņus atkārtoti vairs nebūs problēma. Visgrūtāk viņus ir ievilināt pirmo reizi, jo vasarā mākslinieku kalendārā ir Zolburgas un Lucernas festivāls, *BBC Proms* Londonā un citi pasākumi. Kas ir Pērnavā uz šā fona? Taču, tiklīdz viesi atbrauc, viņi jūtas savijoti un iedvesmoti.

Neatņemama Pērnavas festivāla programmas daļa ir meistarklases, kurās piedalās topošie instrumentālisti un diriģenti. Šķiet, ar katru gadu viņi kļūst arvien jaunāki. Cik lielā mērā, strādājot ar jauniešiem, izjūtat paaužu atšķirības?

►Berlīnes filharmonijas orķestra dalībnieks franču flautists Emanuels Pajji uzstājas Pērnavas koncertzālē

Vai atceraties sevi viņu vecumā, kad jums bija nedaudz pāri divdesmit gadiem?

Mūziķim, kuram tagad ir nedaudz pāri divdesmit, praktiski nav nekāda priekšstata par diriģēšanas mākslu. Es pat teiktu, ka jaunie bieži vien vispār neuztver diriģēšanu kā mākslu. Viņi domā, ka tā vienkārši ir iespēja radīt simfonisko mūziku, un grib, lai viņus iemāca, kā to parādīt orķestra priekšā. Pietrūkst izpratnes par skolu, tehniku un diriģēšanas mākslu kopumā. Jaunieši skatās, kas notiek apkārt: viena dāma dzied un diriģē vienlaikus, otra – vēl kaut ko dara un diriģē... Galu galā arī Džoša Bells taču ir Londonas kamerorķestra *Academy of St Martin in the Fields* muzikālais vadītājs, un Larss Fogts ir Parīzes kamerorķestra muzikālais vadītājs. Tas nozīmē, ka diriģēt var visi! Kas ir diriģēšana? Nu, ir jāpaskaidro, ka tu vēlies, lai mūzika skanētu... Katrs solis šādas domāšanas virzienā nonivelē smalko diriģēšanas mākslu. Jauniešiem ir izveidojies tāds priekšstats par diriģēšanu ne jau tāpēc, ka viņi negrib iedzīlināties, bet tāpēc, ka viņi ir auguši laikā, kad redzēja pie pulsts tādus cilvēkus, kuri tur nedrīkstētu būt, un domā, ka tas ir normāli.

Vai tādu cilvēku pie pulsts ir daudz?

Ļoti daudz – un pat pašlaik slavenu diriģentu vidū. Vārds nesaukšu. Ja klausītājs augot redz tikai tādus diriģentus – ne pārāk labi sagatavotus, neistus – viņš pie tā pierod un domā, ka tā arī vajag diriģēt. Istenībā tā nav. Topošajiem diriģentiem ir jāpārāda elementāras pamatlietas un tehnika, jāpievērsas interpretācijai. Šogad diriģentu meistarklasēs mums ir meitene no Spānijas, puisis no ASV, mūziķi no Latvijas, Lietuvas, Vācijas un citām valstīm. Viņiem bija jādiriģē Johana Štrausa II *Imperatora valsis*, un man šķiet, ka viņiem nebija ne jausmas, kā tas ir jādara. Kā? Kas tā ir par mūziku? Lai to izprastu, ir jābūt informētiem par *Vīnes filharmoniku* tradīciju, par diriģentu Vīliju Boskovski. Ir jābūt cilvēkam, kurš iepazīstinās jaunos mūziķus ar šo pasauli, ievēdīs viņus tajā un parādīs šīs ģeniālās mūzikas burvību. To var nodirģēt plakani, bet var arī tā, kā to darīja Karloss Kleibers, kurš prata izgaismot katru partitūras mirkli. Dažās mācībstundās izskaidrot to ir sarežģīti, tas prasa vairāk laika. Diriģēt valsus ir grūti – arī tūri tehniski diriģēt ir neērti, tas ir īpašs žanrs. Strādājot ar jauniešiem, mēģinu darīt tā, lai viņi izprastu, kā ir jābūvē frāze šajā mūzikā. Tas ir izsmalcināts darbs.

Kurā vecumā sapratāt, ka varat sevi saukt par diriģentu?

Jau divdesmit gadu vecumā sauca sevi par diriģentu, kaut gan vēl neko par to nezina. Informācija: parnumusicfestival.ee, parnumusicfestival.lv

Kad atnāca sapratne, ka jau daudz ko zināt par šo mākslu?

Tik tikko. Varbūt pirmos pieciem sešiem gadiem sapratu, ka nedaudz labāk pārvaldu savu amatu.

Kā tieši jūs to sapratāt? Vai sadzirdējāt to pašu diriģētā orķestra skanējumu?

Nē, nē. Ir jāskatās kopā vairākiem faktoriem. Prakse, vecums, pieredze, repertuārs. Ja diriģē kādu darbu pirmo reizi, nav iespējams, ka uzreiz izdosies labi. Taču, ja diriģents kaut ko dara pirmo reizi 60 gadu vecumā (Pāvo Jervi tagad ir 58 gadi – J.J.), viņam jau ir liela praktiskā bagāža un pieredze palīdz viņam apgūt jaunu repertuāru un parādīt orķestrim, ko viņš vēlas panākt. Mēs muzicējam, mācām citus un paši visu laiku mācāmies. Svarīga ir prakse un pārliecība par saviem spēkiem. Ir jābūt sajūtām – jā, es varu to izdarīt. Arī šeit meistarklasēs mums ir audzēkņi, kuri ir pārliecināti, ka viņi ir diriģenti, taču tā vēl ir tikai fantāzija. Praksē tā vēl nav piepildījies.

Kuras ir galvenās rakstura īpašības, kuras ir nepieciešamas diriģentam?

Tas ir ļoti specifiski – ir cilvēki, kuri labi diriģē, kuriem ir gaišs prāts, taču personības tips labāk atbilst operetātra kapelmeistara amatam. Ir citi, kuriem ir dabiska pievilcība, skatuviskais neris un harisma, kas ir vajadzīga, lai stātos simfoniskā orķestra priekšā. Savukārt par citiem var spriest, ka viņi varētu strādāt ar kori. Taču diriģēšanas pamatprincipi ir jāapgūst viņiem visiem. Galvenā īpašība, kas padara mūziķi par diriģentu, ir personības spēks. Tas ir sajūtam uzreiz. Vienam tas piemīt, bet citam ne.

Vai, gadiem ejot, jums ir svarīgi apziņāties sevi kā Jervi diriģentu dinastijas tradīciju turpinātāju?

Jo vecāks es kļūstu, jo man tas ir svarīgāk. Īpaši diriģēšanas līnijas turpināšana. Diriģēšana ir izmirstoša mākslas forma. Ļoti maz cilvēku – pat slavenu – tagad pa īstam prot diriģēt. Viņi kļūst par diriģentiem, jo viņiem ir liels gribasspēks un viņi ir pievilcīgi, taču diriģēt tā, kā to prata Herberts fon Karajans un citi meistari, viņi nevar. Šī māksla ir gandrīz zudusi.

Kuri mūsdienu diriģenti piesaista jūsu uzmanību? Kuri vārdi arīšā jūsu spēj ievilināt koncertzālē?

Ja ieraudzīšu afišā Ivana Fišera vārdu, es noteikti apmeklēšu koncertu. Uzreiz iešu klausīties Daniela Barenboima diriģētu programmu. No jaunākiem diriģentiem varu izcelt Gustavo Dudamelu. Viņš ir labs diriģents ar savu iekšējo enerģiju.

ABONĒ!

T. 67000624

KDi

EKSKURSIJAS UN CEĻOJUMI

- 21.08.
EUR 30

Vidzemes lībiešu akmeņainā piekraste – bākas akmeņi, klintis un kontrabanda. Lauču un Zaku akmeņi. Pārgājiens Ķurmīraga bāka – Veczemju klintis.
www.celasoma.lv (mob.tālr. 26444119)
- 28.08.–29.08.
EUR 95

Latgale – pierobeža (no Piedrujas līdz Zilupe), Piedruja, Laimas muzejs, Draudzības kurgāns, Zilupe, Opulsvētavots, Sibīrijas ciems, Pasienu baznīca!
www.celasoma.lv (mob.tālr. 26444119)
- 4.09.–5.09.
EUR 108

Sāmsala ar SPA – Muhu sala, Poides baznīca, Piretas akmens,
- 11.09.–12.09.
EUR 90

Kaali meteorīta krāteris, Kuresāre, Pangas klintis, Anglas vējdzirnavas.
www.celasoma.lv (mob.tālr. 26444119)
- 18.09.–19.09.
EUR 90

Kurzeme no Kazdangas līdz Užavai – Kazdanga, Aizpute, Apriķu muiza un baznīca, Cīrava, Akmeņraga bāka, Pāviloča, Rīvas upe, Užavas alus darītava.
www.celasoma.lv (mob.tālr. 26444119)

Kā stikls – trausls un ciets. Kā mežgls – desmitkārt siets. Kā putuotšs vīns, glāzē liets. Kā lapas dzīt spējīgs miets.

(Ludim Bērziņam Zigmunds Skujīns)

LUDIS LUDVIGS BĒRZIŅŠ

Mārtiņa dēls
(28.01.1929–24.07.2021)

Netietis, Latvijas vitrāžu mākslas vecmeistars. Lai apjaustu Luda Bērziņa paveikto, jāatceras viņa vairāk nekā deviņdesmit arhitektūru papildinoši monumentāli vitrāžu darbi, dekoratīvi iekštelpu opusi, viņa novatoriskā ideja vitrāžas padarīt mobilas, ievest tās izstāžu zālēs un dzīvojamās telpās. Bērziņš pieder izcilu personību paauzdei, dzimušai un sakņotai Latvijas brīvvalsts kultūrā, ierautai karā un pārcietušai divas okupācijas. Tai paauzdei, kas sešdesmitajos gados satricināja padomju ideoloģijas sastingušo mākslu ar dumpīgu talantu uzliesmojumu, kas atšvešinātību kausēja ar humoru, liekulībai pretī lika cilvēcību.

Ludis Bērziņš ienāca Rīgā ar mērķi studēt mākslu. 1958.gadā absolvēja Mākslas akadēmijas glezniecības nodaļu, darbojās kā scenogrāfs, pievērsās monumentāli dekoratīvai mākslai un grafikas nozarēm. Mākslinieku savienībā iestājās 1962.gadā. Ludis Bērziņš, līderis pēc dabas, kļuva 1963.gadā nodibinātās Vitrāžu mākslas sekcijas sirds un dvēsele (vadīja 1970–1991).

60.gados Gaujās ielā tika uzbūvētas ražojošas mākslas darbnīcas. Plašā vitrāžu darbnīca pavēra ceļu lielizmēra darbiem. Tas bija vitrāžu mākslas plauksmes un ziedu laiks. Mūžam darbigais Ludis Bērziņš, monumentālists, literatūras pazinējs, termogrāfiķis, konstruktors, tehnologs, telpas organizētājs un noskaņas meistars, 1971.gadā aizsāka republikas mēroga vitrāžu izstādes Doma krustejā, Rīgas pils velvju zālē u.c. pierādāot, ka vitrāža ir pašpietiekams mākslas veids.

Luda Bērziņa aizrautība iedvesmoja interjeru projektētājus. Sabiedriskas telpas ieguva vitrāžu logus. Daži no tiem: LR Saeimas Sarkanā zāle (1993), Anglikāņu baznīca (1979), Kultūras ministrijas ēka (1987–1990), Mākslas darbinieku nams (1988), Talsu Evāņģēliski luteriskā baznīca (1985), P. Stradiņa klīniskā slimnīca, sanatorijas Jūrmalā (1979), Ainažu Jūrmieciņas muzejs (1984), Valkā „Rota” (1985), MS tēlnieku nama telpas (1982), kafējnīcas „Pētergailis” un „Vecrīga”, leģendārās „Sēnītes” ģerboņu zāle, R. Vāgnera portrets „Latttelekom” muzejā (2004) u.c.

Atjaunotās Latvijas apstākļos (1993) tika nodibināta vitrāžu darbnīca „Bīķeru vitrāžas”, kur Ludis Bērziņš ap sevi pulcēja savus kolēģus, aroda meistarus. Tā kūsāja līdz 2019.gadam. Tagad, meistaram aizējot mūžībā, ir noslēdzies kāds Latvijas stikla mākslas laikmets, ar kuru pamats lepoties.

Piederīgie un draugi

18

5. AUGUSTS, 2021

5. AUGUSTS, 2021

19